

**NDZAWULO YA DYONDZO YA LE GAUTENG**

**XITIFIKHEYITI XA XIKAMBELO XA LE HENHLA**

**XITSONGA XA RIRIMI RO SUNGULA  
NHLAWULO WA LE HENHLA  
(Papila ro Sungula)**

**POSSIBLE ANSWERS OCT / NOV 2006**

---

XIYENGE XA A

**XIVUTISO XA 1**

- |       |                                                                                                                                                                                                   |     |
|-------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 1.1   | A ri phorisa ( ra vulavisisi).                                                                                                                                                                    | (1) |
| 1.2   | eHlanganani.                                                                                                                                                                                      | (1) |
| 1.3   | Hikuva u kotile ku kuma swigevenga leswi a swi xanisa vanhu.                                                                                                                                      | (2) |
| 1.4   | U ponile eka kulu leri n'wi hiseke katla.<br>U ponile eka movha wa yena lowu a wu ntshunxiwile swikurufu swa mavhilwa.<br>U ponile eka xibalesa lexi a kombeteriwile hi Zorro. (swimbirhi ntsena) | (4) |
| 1.5   | Ku dlaya vanhu.                                                                                                                                                                                   | (2) |
| 1.6.1 | A hi swona, u pone ku dlayiwa hi swigevenga leswi a a swi lavisisa.                                                                                                                               | (2) |
| 1.6.2 | A hi swona, a khensa ku tirha ka yena hi ku chivirika.                                                                                                                                            | (2) |
| 1.6.3 | A hi swona, hi xin'wana xa swigevenga lexi nga tshama xi lava ku n'wi dlaya hi xibalesa.                                                                                                          | (2) |
| 1.6.4 | Hi swona, loko a ta va a kombeteriwile hi xibalesa u komberile ku amukeriwa hi Xikwembu.                                                                                                          | (2) |
| 1.7.1 | Vadlayi va vanhu.                                                                                                                                                                                 | (2) |
| 1.7.2 | U pone eka rifu leri a ri n'wi langutile. / A ku sale katsongo a dlawile.                                                                                                                         | (2) |
| 1.7.3 | Ku tekeriwa vutomi / ku xaniseka ko pfumala makumu.                                                                                                                                               | (2) |
| 1.8.1 | Khokhovela.                                                                                                                                                                                       | (1) |
| 1.8.2 | Makhema.                                                                                                                                                                                          | (1) |
| 1.8.3 | Ku kanakana.                                                                                                                                                                                      | (1) |
| 1.8.4 | Vujabulosi.                                                                                                                                                                                       | (1) |

- 1.8.5 Juuu! (1)
- 1.9 Mintirho leyinene / Sejeni Mbambu a xiximiwa (kumbe nhlokomhaka yin'wana na yin'wana leyi nga ta amukeleka). (1)

**NTSENGO WA XIYENGE XA A: [30]**

XIYENGE XA B

**XIVUTISO XA 2**

Nhlahluvo:

Vundzeni	= 4
Ririmi	= 4
Xivumbeko	= 2

Xikombiso:

Kokwana Xingangi a ri ni buchara leyi a yi tshama yi ri ni nyama yo tala ku endlela ku hlayisa tikhasimende ta yena. A tala ku tlhava tihomu to xaviwa eka vanhu van'wana. Leswi a ri munhu wo kota ku vulavula a swi nga n'wi nonoheli ku kuma homu leyikulu hi mali leyitsongo. Kambe minkarhi yin'wana a pambula etshangeni ra yena loko a ti pfumarile.

[Nhlayo ya marito = 65] (10)

**NTSENGO WA XIYENGE XA B: [10]**

XIYENGE XA C

**XIVUTISO XA 3**

- 3.1 (Swivulwa swi fanele ku yelana na leswi).
- 3.1.1 Ku hava lexi u nga xi tirhaka loko u pfuka hi mabawuti hikuva dyambu ri va ri xile khale naswona ri hisa swinene. (2)
- 3.1.2 Nhlayisi u ni gome hikuva nsati wa yena u lovile vhiki leri hundzeke. (2)
- 3.1.3 Vafana va dya nenge loko va twa nghoma ya Zola yi chaya hikuva yi va tsakisa ngopfu. (2)
- 3.2 (Tinhlamulo leti yelanaka na leti).
- 3.2.1 **Ndzi nga xi tirhisa loko** munhu a nga twanani ni vaakelani, kutani siku ra khombo ku va vona va n'wi pfunaka. (2)
- 3.2.2 **Ndzi nga xi tirhisa loko** munhu a famba a kombela swakudya eka vanhu van'wana, va n'wi nyika. / loko ndzi fihluta muhundzi. (2)

#### XIVUTISO XA 4

- 4.1.1 Ti- **Tibuku** ti tele vutivi lebyi pfunaka evuton'wini. (2)
- 4.1.2 (ku hava xihangi); **Makuhani** i wanuna wo tshembeka. (2)
- 4.1.3 Swi- **Tatana** u ta ndzi xavela **swiambalo** swa Khisimusi. (2)
- 4.2 (Swivulwa swi nga yelana na leswi):
- 4.2.1 Hi fambile hi kondza hi fika eka Nyamazana. (1)
- 4.2.2 Ndzi ta n'wi nyika mali ya yena loko ndzo tshuka ndzi hlangana na yena. (1)
- 4.2.3 Ndzi ta tshika ndzi ku rivala hi mpama loko u ndzi nyenyetsa. (1)
- 4.3 (Swivulwa swi nga yelana na leswi):
- 4.3.1 Vafana lavayani vo yiva movha wa Hlayisi va khomiwile tolo. (2)
- 4.3.2 Tihomu ta ka Sawula ti tivuyela hi toxe ku ta sengiwa. (2)

#### XIVUTISO XA 5

- 5.1.1 swifanyetana.  
-Swifanyetana swi fanele ku ambala maburuku yo koma. (2)
- 5.1.2 xintukulwana.  
-Malovisi i xintukulwana xa Hodova, hikuva mhani wa yena i n'wana wa Hodova. (2)
- 5.1.3 swimhakana.  
-Huvo yi karhele ku tenga swimhakana swo ka swi nga nyawuli. (2)
- 5.2 (Swivulwa swi nga yelana na leswi):
- 5.2.1 Marhumbini u ta hatla a vuya leswaku ndzi ta n'wi rhuma le ka Mkhawani. (1)
- 5.2.2 Ntamuyindzhe u ndzi yiverile buku hikokwalaho a ndzi swi kotanga ku tilulamisela xikambelo xa Xitsonga. (1)
- 5.2.3 A ndzi ku Gezani wa ndzi rhandza kasi o tlanga hi mina. (1)
- 5.2.4 Muthovu u vitanile maphorisa loko vaaki va Tshunelani va n'wi hlasela. (1)

#### XIVUTISO XA 6

- 6.1.1 Malume wa yena a nga swi vonanga leswaku ntukulu wa yena u n'wi mamisa tintiho./ Malume wa yena a nga swi vonanga leswaku ntukulu wa yena a n'wi mamisa tintiho. (1)
- 6.1.2 Malume wa yena u ta swi vona leswaku ntukulu wa yena u n'wi mamisa tintiho. (1)

6.1.3 Malume wa yena wa swi vona leswaku ntukulu wa yena u n'wi mamisa tintiho. (1)

6.2

6.2.1 kukurisa = u ta n'wi pfuna ku kukula rivala. (2)

6.2.2 kukurisa = va n'wi xupula hi ku va a kukula rivala / va n'wi vangela ntirho wo kukula. (2)

### XIVUTISO XA 7

Sweswi ndzi vulavula hi asayimente ya mina leyi nga Pitori hikuya leswi a ndzi tsala swona a swi ndzi olovela ngopfu tani hileswi va nga lo swi thya-thya-thya, eka buku leyi. Hakunene ku va munhu a ri ni munghana wo fana na wena, i nkateko, Basani. (20)

**NTSENGO WA XIYENGE XA C: [60]**

**NTSENGO HINKWAWO: 100**